

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องอุบัติเหตุและแนวทางป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดกับนักเรียนอนุบาลในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเกิดอุบัติเหตุ สาเหตุการเกิดอุบัติเหตุ และแนวทางป้องกันอุบัติเหตุของนักเรียนอนุบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำเสนอที่เป็นความหมาย ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของอุบัติเหตุ
2. สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ
3. ทฤษฎีการเกิดอุบัติเหตุ
4. การป้องกันอุบัติเหตุ
5. การบริหารและการจัดระบบความปลอดภัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของอุบัติเหตุ

มีผู้ให้ความหมายของคำว่าอุบัติเหตุไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมายของคำว่าอุบัติเหตุไว้ว่า เหตุที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด

เฮนริช (Heinrich, H.W., 1959) อธิบายว่า อุบัติเหตุหมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด และไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งทำให้บุคคลได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต หรือทรัพย์สินเสียหาย

วิจิตร บุญยะโหดระ (2536) ให้ความหมายของอุบัติเหตุว่าหมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดมาก่อน โดยไม่ตั้งใจให้เกิด เป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน เป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ และอาจทำให้เสียชีวิตได้ด้วย

สรุป อุบัติเหตุ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ หรือคาดคิดมาก่อนซึ่งก่อให้เกิดความบาดเจ็บในด้านร่างกายและจิตใจ

สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ

พัชรา กาญจนารัตน์ (2527) มนทิรา โสพนันธุ์วงศ์ (2533) และ วิจิตร บุญยะโหดระ (2536) กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุพอสรุปได้ดังนี้

1. เกิดจากบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้มากที่สุดถึงร้อยละ 88 ประกอบด้วย

1.1 ขาดความรู้ความเข้าใจ อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เหล่านั้นได้

1.2 มีเจตคติและนิสัยไม่เหมาะสม มักเกิดอุบัติเหตุภายในคนที่ประมาท คึกคะนอง ชอบเสี่ยงอันตราย ขาดความระมัดระวัง

1.3 มีพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัย แม้สภาพแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่คนเรายังไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

1.3 ขาดทักษะ เช่นในเด็กเล็ก ๆ หรือจากความบกพร่องและความจำกัดของร่างกายและจิตใจ

2. เกิดจากสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตราย เช่น แสงสว่างไม่เพียงพอ เครื่องมือเครื่องจักรไม่มีเครื่องป้องกันหรือชำรุด เป็นต้น

3. เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น ฟ้าผ่า น้ำท่วม แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น

สรุป สาเหตุของอุบัติเหตุ เกิดจาก ตัวบุคคลที่ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดทักษะ และพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายและเกิดจากภัยธรรมชาติ

ทฤษฎีการเกิดอุบัติเหตุ

มีทฤษฎีต่าง ๆ ที่เป็นสมมติฐานของการเกิดอุบัติเหตุ ทฤษฎีที่น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีโดมิโน (Domino Theory) เฮนริช (Heinrich, H.W., 1959) กล่าวถึงทฤษฎีนี้ว่า การบาดเจ็บและความเสียหายต่าง ๆ เป็นผลโดยตรงจากอุบัติเหตุจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัยหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย เปรียบเหมือนตัวโดมิโนที่เรียงกัน 5 ตัว โกล้กันเมื่อตัวหนึ่งล้ม ย่อมมีผลทำให้ตัวโดมิโนถัดไปล้มตามกันไปด้วย ตัวโดมิโนทั้ง 5 ตัว ได้แก่

1. ภูมิหลังหรือสิ่งแวดล้อมทางสังคม (Ancestry and social environment)
2. ความบกพร่องผิดปกติของบุคคล (Fault of person)
3. การกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe acts/Unsafe conditions)
4. อุบัติเหตุ (Accident)
5. การบาดเจ็บ (Injury)

นั่นคือภูมิหลังหรือสิ่งแวดล้อมทางสังคมของบุคคล (สภาพครอบครัว ฐานะความเป็นอยู่ การศึกษาอบรม) ก่อให้เกิดความบกพร่องผิดปกติของบุคคลนั้น (ทัศนคติต่อความปลอดภัยไม่ถูกต้อง ชอบเสี่ยง มั่งง่าย) ก่อให้เกิดการกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือความเสียหาย การป้องกันอุบัติเหตุจะกระทำได้โดยการตัดลูกโซ่ตัวที่ 3 ออก คือ กำจัดการกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยออก อุบัติเหตุก็จะไม่เกิดขึ้น

2. ทฤษฎีมูลเหตุเชิงซ้อน (Multiple Causation Theory) ไทเกอร์สัน (Thygerson, Alton, L., 1976) ได้กล่าวว่าในทฤษฎีโดมิโน ไม่มีอะไรที่ไม่ถูกต้อง เพราะมีจุดมุ่งหมายชัดเจนในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบเพื่อขจัดการกระทำหรือสภาพการณ์ที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุออกไป แต่ยังมีสาเหตุอีกมากมายที่เรายังมีได้กล่าวถึง เมื่อขจัดสภาพที่ไม่ปลอดภัยออกไปแล้ว ยังมีเหตุอื่น ๆ ที่สามารถก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้อีก

ทฤษฎีมูลเหตุเชิงซ้อนนี้ จะแสดงให้เห็นว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่ประกอบเข้าด้วยกันจนเป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ มีเพียงแต่มีการกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ให้มีการแก้ไข การตรวจตราดูแลให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรม มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ดีขึ้น และผู้ตรวจตราดูแล จะต้องมีการวางแผนก่อนการทำงาน นั่นคือมีเรื่องของการบริหารจัดการเข้ามาเกี่ยวข้อง

3. ทฤษฎีความโน้มเอียงให้เกิดอุบัติเหตุ (Accident Proneness) ไทเกอร์สัน (Thygerson, Alton, L., 1976) อธิบายว่าการเกิดอุบัติเหตุซ้ำ ๆ (accident repetitiveness) แตกต่างจากความโน้มเอียงที่จะทำให้เกิดอุบัติเหตุ (accident proneness) การเกิดอุบัติเหตุซ้ำ ๆ คือ การที่บุคคลเกิดอุบัติเหตุมากกว่าคนอื่น ๆ แต่ความโน้มเอียงที่จะทำให้เกิดอุบัติเหตุอธิบายถึงว่า ทำไมบุคคลจึงเกิดอุบัติเหตุมากกว่าคนอื่น ๆ

ความโน้มเอียงที่จะทำให้เกิดอุบัติเหตุ เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าซึ่งแต่ละคนย่อมมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้เท่า ๆ กัน โดยบุคคลเหล่านี้จะยังคงคุณลักษณะ มีแนวโน้มที่จะเกิดอุบัติเหตุไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ความโน้มเอียงที่จะทำให้บุคคลเกิดอุบัติเหตุมี 2 ประการ ดังนี้

1. ความโน้มเอียงที่จะเกิดอุบัติเหตุมีกำหนดเวลาในช่วงสั้น ๆ โดยเกิดผลในระยะวิกฤต คือในสภาพบุคคลที่เครียด แต่เมื่อระยะวิกฤตเหล่านั้นหมดไป บุคคลก็จะปรับตัวในสภาพเดิมได้ แต่อยู่ภายใต้ความรู้สึกกดดันที่มีความโน้มเอียงจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้เช่นบุคคลที่อยู่ระยะพักฟื้น จะมีความอ่อนเพลีย ซึ่งความอ่อนเพลียนี้จะเป็นเหตุสนับสนุนให้เกิดอุบัติเหตุได้

2. ความโน้มเอียงที่จะทำให้เกิดอุบัติเหตุของแต่ละบุคคล มีสาเหตุใหญ่มาจากแหล่งภายในที่ประกอบด้วย บุคลิก สภาพจิตใจและสภาพร่างกาย

2.1 บุคลิกลักษณะ พวกนี้จะมีบุคลิกลักษณะที่ต่อต้านสังคม มีพฤติกรรมที่เปิดเผยชอบแหวกกฎ (ทำลายกฎเกณฑ์)

2.2 สภาพจิตใจ คือ พวกอารมณ์รุนแรงต่าง ๆ เช่น อากาารซึมเศร้า ขุนเฉียวง่าย มีความเครียดสูงและพวกที่มีกฎเกณฑ์จะมีแนวโน้มเอียงที่จะเกิดอุบัติเหตุ

2.3 สภาพร่างกาย เช่น สายตาผิดปกติ ความชรา เป็นต้น เหล่านี้จะทำให้บุคคลเสียความสามารถในอันจะทำให้เกิดความปลอดภัย

การป้องกันอุบัติเหตุ

วิจิตร บุญยะโหดระ (2527) มนทิรา โลหพันธ์วงศ์ (2533) และปัญญา สมบูรณ์ศิลป์ (2536) ได้กล่าวถึงการป้องกันอุบัติเหตุพอสรุปได้ดังนี้

การป้องกันอุบัติเหตุเป็นงานผสมผสานกัน ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และศิลปศาสตร์ หลักสำคัญของการป้องกันอุบัติเหตุคือการควบคุมซึ่งหมายรวมถึงการป้องกันและการปรับปรุงแก้ไข ทั้งยังรวมไปถึงการบรรเทาภัยที่เกิดขึ้นด้วย การกระทำดังกล่าวก็โดยอาศัยพื้นฐานทางด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคคล โดยใช้มาตรการ 3 อย่าง หรือที่เรียกว่ามาตรการ 3 E ดังนี้

1. E - Education การให้การศึกษอบรม การแก้ปัญหาความบกพร่องของตัวบุคคล แก่ที่ตัวบุคคล โดยให้คนได้มีการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องความปลอดภัย นั่นคือทำให้สวัสดิศึกษานั้นเอง ดังนั้นการให้ความรู้เรื่องความปลอดภัย จึงต้องให้แก่ประชาชนทุกระดับ ปลูกฝังให้มีสวัสดินิสัย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา ควรเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับอุดมศึกษาและอาจจะจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยอื่น ๆ ด้วย

2. E - Engineering การป้องกันอุบัติเหตุด้วยการปรับปรุงแก้ไขทางวิศวกรรม สิ่งก่อสร้าง และเครื่องประดิษฐ์ รวมทั้งอุปกรณ์ป้องกันให้มีมาตรฐานความปลอดภัย

3. E - Enforcement การบังคับตามกฎหมาย เมื่อกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสิ่งก่อสร้าง เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้แล้ว ก็ต้องมีการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง

ในที่นี้จะกล่าวถึงการป้องกันอุบัติเหตุในบ้าน ในโรงเรียน และในการสัญจรไปมา ดังนี้

1. การป้องกันอุบัติเหตุในบ้าน

จรินทร์ ธานีรัตน์ (2525) พัชรา กาญจนารัตน์ (2527) และอาภรณ์ จะบัง (2530) ได้กล่าวถึงการป้องกันอุบัติเหตุในบ้าน พอสรุปได้ดังนี้

1.1 บ้านเป็นสถานที่แห่งแรกที่ทำให้การศึกษาในชีวิตประจำวัน การที่จะ
ทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความสุขได้ จำเป็นต้องจัดบ้านให้ปลอดภัย รวมทั้งฝึกให้มีจิตสำนึกแห่งความ
ปลอดภัยและปฏิบัติให้เป็นสวัสดินิสัย ดังนั้นในบ้านและบริเวณบ้าน ต้องเช็ดถูให้สะอาด จัดให้
เป็นระเบียบ หมั่นตรวจตราให้ปราศจากสิ่งที่เป็นอันตราย หากมีบ่อน้ำควรมีขอบสูงมีฝาปิด ไม่ควร
นำสัตว์เลี้ยงมาเลี้ยงไว้ใต้ถุนบ้าน เครื่องมือ อุปกรณ์เครื่องใช้ ใช้แล้วเก็บเข้าที่ ประตูหน้าต่างมี
ขอสับ แสงสว่างในบ้าน บริเวณบันได ต้องสว่างพอ

1.2 เครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น วิทยุ โทรทัศน์ พัดลม เตารีด ไม่ควรใช้รวมกัน
หลาย ๆ อย่างในปลั๊กเดียวกัน เมื่อใช้แล้วต้องถอดปลั๊กออกให้เรียบร้อย ขณะมือและเท้าเปียกชื้น
ไม่ควรจับเครื่องไฟฟ้าที่เสียบปลั๊กอยู่ หรือจับปลั๊กไฟ สายไฟที่ชำรุดต้องเปลี่ยนใหม่ หากอุปกรณ์
ชำรุดต้องเลิกใช้แล้วซ่อมแซมก่อน

1.3 เพื่อความปลอดภัยในครัวเรือน ไม่ขีดใช้แล้วต้องเก็บให้พ้นมือเด็กมี
แสงสว่างพอ อากาศถ่ายเทได้ดี ของมีคมใช้แล้วเก็บเข้าที่ ไม่เก็บสารมีพิษรวมไว้กับเครื่องปรุงอาหาร
เตาไฟควรตั้งให้ห่างจากสิ่งทำให้เกิดเพลิงไหม้ ดูแลให้อยู่ในสภาพปลอดภัย เตาก๊าซหุงต้มควร
ตรวจสอบอย่าให้มีการรั่ว หากได้กลิ่นแก๊สรั่วให้รีบเปิดประตูหน้าต่าง ห้ามจุดไฟหรือเปิดสวิตช์ไฟ
ฟ้าใด ๆ บริเวณนั้น การจุดไฟเตาหุงต้ม ต้องจุดไฟจ่อไว้ที่หัวเตาก่อนเปิดแก๊ส เมื่อเลิกใช้แก๊สให้
ปิดวาล์วที่ถังแก๊สก่อน แล้วปล่อยให้ไฟดับเอง จึงปิดที่เตาไฟ

1.4 ความปลอดภัยในห้องนอนต้องมีอากาศถ่ายเทดี เครื่องไฟฟ้าทุกชนิด
ที่มีความร้อน อย่าวางหรือตั้งไว้ใกล้วัสดุที่ติดไฟง่าย ไม่ควรจุดเทียนไข หรือตะเกียงน้ำมันก๊าดไว้
ในห้องนอนหรือในมุ้งเด็ดขาด ไม่ควรขีดยาฆ่าแมลงขณะมีคนอยู่ในห้อง

1.5 ความปลอดภัยในการใช้ยาประจำบ้าน ต้องอ่านฉลากยาให้ละเอียด ยาที่มีรส สี เปลี่ยนไป หรือฉลากยาไม่ชัดเจน ต้องทิ้งไป ยา
จำพวก ยาฆ่าแมลง ยาเบื่อหนู ไม่ควรเก็บไว้ในตู้ยา น้ำยาเคมีที่ใช้ในบ้าน เช่น น้ำยาทำความสะอาด
สะอาด น้ำมันก๊าด แอลกอฮอล์ ต้องเก็บไว้ให้มิดชิด

มาตรการในการป้องกันอุบัติเหตุในบ้าน

1. ใช้กฎหมาย ประเทศที่เจริญจะมีกฎหมายเกี่ยวกับการก่อสร้างบ้าน
การผลิตอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้านจะต้องได้มาตรฐาน และปลอดภัยในการใช้
2. ให้ความรู้เกี่ยวกับอุบัติเหตุในบ้านและการป้องกันแก่สมาชิกในบ้านทุกคน
3. แก้ไขสภาพร่างกายที่บกพร่อง เช่น สายตาสั้น เป็นต้น
4. การตรวจเครื่องใช้ภายในบ้าน จะต้องกระทำสม่ำเสมอ เมื่อพบว่า
ชำรุดจะต้องแก้ไข ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพปลอดภัยตลอดเวลา

2. การป้องกันอุบัติเหตุภายในโรงเรียน

สุชาติ โสมประจักษ์ (2525) ปัญญา สมบูรณ์ศิลป์ (2536) และเอมอชฌา วัฒนบูรานนท์ (2537) ได้กล่าวถึงการป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียนพอสรุปได้ดังนี้

โรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดความปลอดภัยให้แก่ครู นักเรียน และบุคลากรทุกคนในโรงเรียน โดยผู้บริหารอาจจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมความปลอดภัย และเป็นการลดการเกิดอุบัติเหตุให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โรงเรียนควรมีการป้องกันอุบัติเหตุ โดยการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน ตามแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

2.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย ได้แก่ โรงเรียนควรตั้งอยู่ในที่น้ำท่วมไม่ถึง อยู่ห่างแหล่งรบกวนเช่น ทางรถไฟ ย่านโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น มีพื้นที่มากพอ มีรั้วกั้นบริเวณที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุ อาคารเรียนมั่นคงถาวร แสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก พื้นห้องไม่ลื่น มุมอาคารมีป้ายเตือน ทำเครื่องหมายแสดงการขึ้นลงบันไดให้เดินชิดขวา มีบันไดหรือทางออกหลายทาง ห้องเรียนไม่แออัด กระดานเป็นสีเขียว ห้องทดลองวิทยาศาสตร์ มีป้ายเตือน ป้ายบอกวิธีการใช้เครื่องมือ มีการควบคุมดูแลใกล้ชิด การระบายอากาศดี อุปกรณ์เก็บเป็นระเบียบ สภาพดี ห้องสมุดจัดหนังสือเป็นหมวดหมู่ แสงสว่างมากพอ ห้องประชุมกว้าง ก้าวแข็งแรง จัดเป็นระเบียบ ห้องพยาบาลทุกชนิดมีฉลากปิด มีเจ้าหน้าที่ดูแล ห้องน้ำ ห้องส้วม ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน พื้นไม่ลื่น สะอาด โรงฝึกพลศึกษา อุปกรณ์ต่าง ๆ จัดไว้เป็นระเบียบ อุปกรณ์ใช้ได้ดี มีครูควบคุมดูแลการเล่น แสงสว่างพอ การระบายอากาศดี โรงอาหาร มีระบบป้องกันอัคคีภัย จัดทางเดินเข้าและออก สนามและบริเวณโรงเรียนมีการปลูกต้นไม้พื้นสนามเรียน แยกสนามเด็กเล็ก เรือนนอนแยกจากอาคารเรียน จัดให้เป็นระเบียบ สะอาด

2.2 การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน ได้แก่ การรายงานอุบัติเหตุในโรงเรียนโดยจัดทำเป็นรายงานเพื่อนำมาหาแนวทางแก้ไขป้องกัน การให้คำปรึกษาแนะแนวแก้ไขป้องกัน การให้คำปรึกษาแนะแนวทั้งส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม มีการประชาสัมพันธ์หน้าแถว จัดนิทรรศการเรื่องความปลอดภัย การจัดทำประกันอุบัติเหตุ โดยการเห็นชอบร่วมกันของผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครอง การจัดสารวัตรนักเรียน บริการความปลอดภัย เพื่อฝึกให้นักเรียนได้รู้จักปฏิบัติตนให้ปลอดภัย ด้วยการรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การบริการความปลอดภัยในโรงเรียน โดยการจัดหาอุปกรณ์หรือเครื่องมือป้องกันอุบัติเหตุ เช่น เครื่องดับเพลิงต้องอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ มีการฝึกซ้อมเพื่อความปลอดภัย เช่น การฝึกหนีไฟ แผ่นดินไหว เป็นต้น มีบริการการปฐมพยาบาลกรณีนักเรียนได้รับอุบัติเหตุเล็กน้อย หากรุนแรงมีการนำส่งสถานพยาบาล ตลอดจนการสำรวจความปลอดภัยในโรงเรียน ตรวจสอบเครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพปลอดภัยเสมอ

2.3 การจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา ได้แก่ การจัดและบริหารงาน การเรียนการสอนสวัสดิศึกษา ต้องมีการกำหนดนโยบายและวิธีดำเนินงานเกี่ยวกับความปลอดภัย และการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต้องได้รับการฝึกอบรมทางด้านสวัสดิศึกษา หรือสุขศึกษา มีแผนการเรียนการสอน มีงบประมาณสนับสนุน มีการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้ครูผู้สอนจัดให้บ้าน และชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรสวัสดิศึกษาในระดับประถมศึกษา ได้สอดแทรกไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545:14) ในสาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิตที่ครอบคลุม

เนื้อหาในเรื่องพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความเสี่ยงต่อสุขภาพ การเกิดอุบัติเหตุการป้องกันช่วยเหลือ และดูแลตนเองจากอุบัติเหตุได้ รูปแบบการสอนในระดับประถมศึกษา มักสอนแบบบูรณาการเป็นสำคัญไม่มีการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะนำความรู้จากวิชาต่าง ๆ มาสังเคราะห์ขึ้นใหม่ ครูจะต้องเน้นทัศนคติและการปฏิบัติให้เกิดสวัสดิคตินิสัยมากกว่าความรู้ที่มีเนื้อหาวิชาการ ยึดหลักการเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ บูรณาการสอนกับกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัย วิธีการสอนจึงต้องใช้หลาย ๆ วิธีร่วมกัน เช่น การบรรยายของครู การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ การให้นักเรียนอภิปราย การเล่นเกม การศึกษานอกสถานที่ การฝึกปฏิบัติ การค้นคว้า การสำรวจบริเวณโรงเรียน เป็นต้น สื่อการเรียนการสอนก็เป็นสิ่งสำคัญของการสอนสวัสดิศึกษาควรมีอย่างหลากหลาย เช่น เอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ วีดิทัศน์ สไลด์และของจริงต่าง ๆ การประเมินผลสามารถทำได้ทั้งก่อนและหลังการสอน โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัย เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดทัศนศึกษา การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การจัดกิจกรรมพิเศษในเรื่องความปลอดภัยในวันสำคัญ ๆ การจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนเพื่อช่วยดูแลความปลอดภัย และการจัดสัปดาห์แห่งความปลอดภัย เป็นต้น

การบริหารและการจัดระบบความปลอดภัย

การบริหาร และจัดระบบความปลอดภัยในหน่วยงาน

การบริหารและจัดระบบความปลอดภัยในหน่วยงานนั้น มีหน่วยงานและผู้เชี่ยวชาญเรื่องความปลอดภัยในการทำงานได้เสนอแนวทางและวิธีดำเนินการต่าง ๆ กัน คือ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ (2534 : 55 - 58) ได้เสนอแนวทางการบริหารระบบการป้องกันอุบัติเหตุในหน่วยงานไว้ ดังนี้คือ

1. ประกาศนโยบายการป้องกันอุบัติเหตุอย่างชัดเจน ให้ทราบทั่วทั้งหน่วยงาน
2. จัดให้มีหน่วยงานความปลอดภัย (ป้องกันอุบัติเหตุ) และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ

ระดับหัวหน้าแผนก หรือ ผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่า พร้อมเจ้าหน้าที่ แล้วแต่ความเหมาะสมตามลักษณะและสภาพของงาน มีหน้าที่จัดให้มีกิจกรรมดังนี้ คือ เผยแพร่เอกสารข่าวสารความปลอดภัย ให้การฝึกอบรมการใช้ และการขยับยานพาหนะ ตรวจสอบการปฏิบัติงาน ทดสอบเครื่องมือ จัดหาเครื่องป้องกันอันตราย รายงานอุบัติเหตุ

3. จัดตั้งกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ โดยให้หัวหน้าหน่วยงานสูงสุด หรือรองหัวหน้า เป็นประธาน และกรรมการประกอบด้วยหัวหน้าหรือรองหัวหน้าหน่วยงานในสังกัดรวมทั้งนักวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุและความเสียหาย
4. จัดให้มีระเบียบปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัย เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย ในการรวบรวมหลักการปฏิบัติด้วยความปลอดภัยที่เหมาะสมกับสภาพการทำงานของ ส่วนราชการนั้นในทุกสาขาของงาน ตลอดจนวิธีการใช้เครื่องป้องกันอันตรายในการปฏิบัติงาน บางชนิด
5. จัดให้มีการตรวจสอบความปลอดภัย ระเบียบปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัย เปรียบกฎหมายซึ่งจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ควบคุมให้ทุกคนปฏิบัติตามเพื่อให้กฎหมายนั้นได้ผล ตามเจตนารมณ์ กรรมการและเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยต้องออกตรวจการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ต่าง ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัยเสมอโดยเคร่งครัด สภาพงานหรือ สถานที่ทำงานที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข และมีการตรวจ สถานที่ ปฏิบัติงานโดยกรรมการหรือวิศวกรความปลอดภัยทุก ๆ เดือน
6. จัดให้มีการประชุมเพื่อความปลอดภัย โดยจัดให้มีเดือนละครั้งทุกหน่วยงาน และเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานที่เข้าประชุมซักถามหรือแสดงความคิดเห็น ผู้บรรยายจะต้องหา ความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับอุบัติเหตุ และวิธีการป้องกันหรือแนะนำเครื่องมือ ผู้บังคับบัญชา ควรเข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้งและบังคับให้ผู้บังคับบัญชาเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อให้มีความสำคัญ และส่งเสริมความรู้ในงานป้องกันอุบัติเหตุ และหาทางช่วยลดอุบัติเหตุของส่วนราชการ
7. จัดให้มีการฝึกอบรม อุบัติเหตุและความเสียหายอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุจะลดลง ได้อย่างมากและผลงานจะสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ถ้าจัดให้มีการฝึกพนักงานให้รู้วิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และปลอดภัย
8. จัดให้มีการรายงานอุบัติเหตุ ทุกครั้งเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแก่ข้าราชการ พนักงาน หรือทรัพย์สินของทางราชการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุแล้ว ผู้บังคับบัญชาโดยตรงเป็นผู้เขียน รายงานอุบัติเหตุ และส่งให้เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยทราบโดยเร็วที่สุด
9. จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นทางด้านความปลอดภัย วิธีปฏิบัติงานที่ปลอดภัย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูง ส่วนมากจะได้จากการให้โอกาสพนักงานออกความคิดเห็น โดยตั้งตู้ให้คำแนะนำ ทางด้านความปลอดภัยขึ้นในที่ ๆ พนักงานจะได้ความคิดเห็นลงไปได้สะดวกและลับตาคน
10. จัดให้มีภาพเกี่ยวกับความปลอดภัย การเขียนการ์ตูนหรือรูปวาดเตือนอันตราย หรือล้อเลียนการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดอันตราย เป็นเครื่องมือช่วยในการศึกษาและคำเตือนสติที่ดี ที่สุด ภาพเหล่านี้ควรมีไว้ในที่ ๆ พนักงานชุมนุมหรือเดินผ่านบ่อย ๆ

วีระพงษ์ เณลิมจิระรัตน์ และ วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2534 : 56) กล่าวว่า ทางสู่ความสำเร็จในการป้องกันอุบัติเหตุร้ายนั้น มีขั้นตอนดำเนินการอยู่ 5 ขั้นตอน ด้วยกันคือ

1. จัดตั้งองค์การ หรือบุคคลผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ต่อการติดตามและแก้ไขอันตรายและอุบัติเหตุที่เกิดแก่การทำงาน ซึ่งเมื่อได้กำหนดหน้าที่และแต่งตั้งบุคคลเข้ารับผิดชอบแล้ว เขาจะดำเนินการตามหน้าที่
2. ค้นหาสาเหตุของอุบัติเหตุ ด้วยวิธีการต่าง ๆ
3. วิเคราะห์อุบัติเหตุ เพื่อแยกประเด็นต่าง ๆ ให้เด่นชัด
4. คัดเลือกมาตรการป้องกันที่เห็นว่าเหมาะสม จากนั้นอาจนำเข้าสู่เสนอต่อที่ประชุมระดับผู้บริหารโรงงาน และร่วมกันแก้ไขและปรับปรุงมาตรการป้องกัน
5. นำมาตรการป้องกันไปประยุกต์ใช้งาน จากนั้นจะต้องคอยติดตามผลการปฏิบัติ หากเกิดข้อผิดพลาดบกพร่องขึ้นก็จะนำไปค้นหาสาเหตุในขั้น 2 และต่อไปยังขั้น 3 4 และ 5 ตามลำดับดังนี้เรื่อยไปไม่สิ้นสุด

ณัฐวัตร มนต์เทวีญ (2533 : 72 - 73) ได้กล่าวว่า การที่จะให้การดำเนินงานด้านความปลอดภัยบรรลุผลสำเร็จ จะต้องอาศัยปัจจัยที่ช่วยให้กิจกรรมความปลอดภัยมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ผู้บริหารระดับสูง ให้ความสนใจอย่างจริงจัง เป็นผู้นำ สละเวลา งบประมาณ และแสดงออกให้พนักงานทราบถึงเจตนาว่าสนใจ และให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยไม่น้อยกว่างานอื่น
2. กำหนดนโยบายไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทราบทั่วกัน มีคู่มือความปลอดภัยในการทำงานและกฎระเบียบแห่งความปลอดภัย
3. มีการตั้งเป้าหมายความปลอดภัยและการติดตามผลในระดับพนักงานระดับผู้บังคับบัญชาขึ้นไป โดยจัดทำทุกปี และกำหนดให้มีการประเมินผลงานประจำปี เพื่อเป็นการบังคับให้มีกิจกรรมเรื่องความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง
4. การประเมินผลงานประจำปี กำหนดให้มีการให้คะแนนความปลอดภัยเป็นส่วนประกอบสำคัญของพนักงานทุกระดับ ซึ่งจะมีผลต่ออนาคตของพนักงานด้วย
5. มีคณะกรรมการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพในการกำหนดเป้าหมาย กิจกรรมการประสานงาน มีการกระจายความรับผิดชอบให้คณะทำงาน และติดตามประเมินผลงาน
6. กำหนดหน้าที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัย โดยเฉพาะและสอดแทรกไว้ในหน้าที่ปฏิบัติเป็นงานประจำ

7. กำหนดให้มีหน่วยงานด้านความปลอดภัยที่ทำหน้าที่โดยตรง รวมทั้งการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบและอำนาจไว้ชัดเจน

8. กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำมีเป้าหมายสำคัญที่จะให้พนักงานมีจิตสำนึก ในเรื่องความปลอดภัยของตนเอง ทั้งในเวลาทำงานและนอกเวลาทำงาน พยายามหลีกเลี่ยงการบังคับและการลงโทษ เว้นแต่กรณีฝ่าฝืนกฎระเบียบความปลอดภัยที่ร้ายแรง

9. จัดให้มีการฝึกอบรมในเรื่องความปลอดภัยทุกระดับ ตั้งแต่วันแรกที่เข้าทำงานในหลักสูตรปฐมนิเทศ และอบรมความปลอดภัยในงาน ตลอดจนส่งเข้ารับการอบรมภายนอก

10. มีการจูงใจพนักงานด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น แจกรางวัลและจัดงานเลี้ยงฉลองเมื่อไม่มีอุบัติเหตุที่เสียเวลาทำงาน ออกเอกสารความปลอดภัยเป็นระยะ ๆ มีโปสเตอร์คำขวัญจูงใจการประกวดความปลอดภัย

11. มีการกระจายงานความปลอดภัย ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย ลูกจ้างผู้ปฏิบัติงาน หัวหน้างาน คณะกรรมการความปลอดภัย และผู้อำนวยการเฉพาะเรื่อง

สมยศ ภวนานันท์ (2537 : 20 - 21) ได้กล่าวว่า รูปแบบการบริหารงานความปลอดภัยสมัยใหม่ (Modern Safety Management) นั้น เน้นในความเป็นระบบมาตรฐานและระบบการประเมินผลที่เชื่อถือได้และเป็นสากล ซึ่งมีคุณลักษณะในการบริหาร 4 ประการ คือ

1. แนวคิดการบริหารงาน (Management Concept) นำแนวความคิดและปรัชญาการบริหารงานความปลอดภัยสมัยใหม่มาใช้ โดยเน้นในเรื่องของระบบการบริหารงานโดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารระดับสูง ให้ระบบการบริหารงานในการควบคุมอุบัติเหตุและความสูญเสียเป็นหลัก (อุบัติเหตุและความสูญเสียที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่สามารถควบคุมได้โดยการจัดการ) มีระบบการจัดการที่ดีและระบบประเมินวัดผลที่เชื่อถือได้ สามารถค้นหาหรือบ่งบอกถึงโอกาสหรือสาเหตุของอุบัติเหตุได้ (สาเหตุต้นต่อหรือรากเหง้าของปัญหา) และความสูญเสียได้เป็นอย่างดี โดยเน้นกลยุทธ์การป้องกัน (Input activities) มากกว่าที่จะมุ่งเน้นที่การแก้ไข (Output activities) โดยมองสถิติอุบัติเหตุเพียงอย่างเดียว ตลอดจนค้นหาและจัดลำดับความวิกฤติของปัญหา ความรุนแรง ว่าจะต้องดำเนินการเรื่องใดก่อนจัดความสัมพันธ์ของการจัดการด้านต่าง ๆ เพื่อส่งผลให้มีการป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุและความสูญเสียอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ระบบข้อมูล (Management Information System) จำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงาน และผู้บริหารที่จะใช้ข้อมูลในการวางแผน กำหนดนโยบาย และตัดสินใจ

3. มาตรฐานในการปฏิบัติงาน (Performance Standard) จะต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติ กำหนดมาตรฐานการทำงานและควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐาน มีการพัฒนาระบบมาตรฐานให้สูงขึ้นจนเข้าสู่ระดับสากล และควบคุมไปกับการพัฒนามาตรฐานสากลที่เปลี่ยนไป

4. ระบบการประเมินวัดผล (Measurement and Evaluation System) ระบบนี้จะมุ่งเน้นมาตรฐานที่สามารถวัดได้ ใช้เป็นดัชนีชี้วัดได้ตรวจสอบและประเมินผลได้ว่ากิจกรรมหรือโปรแกรมที่ปฏิบัติได้ผลตามมาตรฐานหรือต่ำกว่ามาตรฐานและจะปฏิบัติให้ได้มาตรฐานอย่างไร โดยผู้ประเมินวัดผลที่เชี่ยวชาญภายนอกองค์กรและรับรองจากสถาบันที่เชื่อถือได้

การดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา

นิภา มนูญิจ อ่างใน วิจิตร บุญยะโหดระ (2527 : 306 - 308) ได้กล่าวว่า การวางแผนและบริหารงานป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษาว่า เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมบุคคลอันเป็นสาเหตุทำให้บุคคลนั้นหรือบุคคลอื่นในสถานศึกษาประสบอุบัติเหตุ งานบริหารและการจัดการป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษาประกอบด้วยงานต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. งานกำหนดนโยบายป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และมีการทบทวนให้ปฏิบัติตามนโยบายตลอดเวลานโยบายที่ควรกำหนด ได้แก่

1.1 ครูทุกคนในสถานศึกษา มีหน้าที่จัดการเรียนการสอนให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้เรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจ

1.2 สถานศึกษาจะดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้ถูกหลักสุขาภิบาล สิ่งแวดล้อม และจะใช้ความพยายามทุกด้านในการลดสถิติการเกิดอุบัติเหตุลงจากเดิม

1.3 สถานศึกษาจะพัฒนาความรู้ และทักษะผู้เรียนในเรื่องความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันเป็นอันดับแรก

1.4 สถานศึกษาจะส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษาและเป็นที่ปรึกษา

นโยบายดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างที่หยิบยกมาให้ผู้บริหารระดับสูงของสถานศึกษาได้นำไปพิจารณาใช้ให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนด้านอื่น ๆ ด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

2. กำหนดมาตรการความปลอดภัยขึ้นใช้ในสถานศึกษา มาตรการความปลอดภัยในที่นี้คือ กฎ ระเบียบ คำกล่าว ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นมาเพื่อควบคุมแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดอุบัติเหตุแก่ผู้เรียน สถานศึกษาแต่ละแห่ง

อาจกำหนดกฎระเบียบด้านความปลอดภัยขึ้นใช้ภายในสถานศึกษาของตน กฎระเบียบเหล่านั้นควรครอบคลุมประเด็นสำคัญต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 พฤติกรรมนักเรียน เช่น การวิ่ง เดิน เล่น เล่นกีฬา การทิ้งขยะ การข้ามถนน การใช้ถนนภายในโรงเรียน

2.2 อุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น การบำรุงรักษา การเก็บ การเลือกซื้อ การใช้ การพกพา

2.3 สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสถานศึกษา เช่น การดูแล บำรุงรักษาอาคารและสิ่งก่อสร้าง การเก็บรวบรวมและกำจัดขยะ น้ำโสโครก สิ่งปฏิกูล การกำหนดแผนแปลน อาคาร สิ่งก่อสร้าง ท่อระบายน้ำ ฯลฯ การดูแลบำรุงรักษาต้นไม้สนาม เครื่องดับเพลิง ห้องส้วม

3. การมอบหมายงานให้ผู้บริหารระดับรองลงมารับผิดชอบ ควรได้มอบอำนาจให้ด้วยตามสมควร และผู้บริหารจะต้องตอบสนองปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ผู้ได้บังคับบัญชาเสนอมาด้วยความสนใจเป็นธรรมและฉับไว โดยมีลักษณะการดำเนินงานป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษาดังนี้คือ

3.1 การนัดประชุมชี้แจงให้ครูและนักเรียนทุกคน ได้รับทราบนโยบายและความก้าวหน้าของการป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางปฏิบัติและวิธีสังเกตสิ่งบอกเหตุต่าง ๆ

3.2 ฝึกอบรมผู้นำนักเรียนให้มีความรู้ และทักษะด้านการป้องกันอุบัติเหตุโดยผนวกโครงการนี้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน หรือโครงการผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ หรือโครงการผู้นำนักเรียนด้านสวัสดิศึกษา

3.3 การบันทึกและรวบรวมข้อมูลอุบัติเหตุในสถานศึกษา โดยควรซักซ้อมความเข้าใจในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานว่าจะเก็บรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง ข้อมูลที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และพฤติกรรมนักเรียนควรเก็บรวบรวมด้วยการสังเกตและบันทึกในแผนสำรวจที่สร้างขึ้น ส่วนข้อมูลที่เป็นลักษณะการเกิดอุบัติเหตุควรสัมภาษณ์จากนักเรียนผู้ประสบอุบัติเหตุสำหรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องอาการบาดเจ็บและผลการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่ารักษาพยาบาลควรเก็บจากบัตรบันทึกสุขภาพหรือระเบียบประวัติของทางสถานพยาบาลที่ให้การรักษา

4. การควบคุม ติดตามผล และประเมินผลงานของโครงการ ซึ่งผู้รับผิดชอบงานป้องกันอุบัติเหตุในแต่ละส่วนที่ได้ระบุไว้ในแผนงานของโครงการ จะเป็นผู้ดำเนินการติดตามผล และประเมินผลความก้าวหน้าในงานต่าง ๆ

5. การวางแผนงานป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษา เป็นการนำข้อมูล สถิติการเกิดอุบัติเหตุ มาพิจารณาวางแผนดำเนินงานในรายละเอียดตามลำดับความสำคัญก่อนหลังของปัญหาอุบัติเหตุในสถานศึกษา

6. งานเผยแพร่เอกสารข่าวสาร ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาอาจจัดทำได้หลายลักษณะ เช่น ประกวดคำขวัญ จัดนิทรรศการ จัดฉายวีดีโอ เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือเชิญวิทยากรจากภายนอกมาบรรยาย

เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์ (เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดความปลอดภัยในสถานศึกษา, 2544 : 4 - 5) ได้กล่าวถึง การจัดการและบริหารโครงการความปลอดภัยในสถานศึกษา การพิจารณาดำเนินการในด้านการวางแผนงาน โดยจัดตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ กำหนดจุดประสงค์ นโยบายและแผนงานดำเนินงานจัดทำแผนปฏิบัติงาน จัดสรรงบประมาณ จากนั้นจึงดำเนินงานตามแผน ซึ่งจะต้องมีการชี้แจงแนะนำนโยบายและแผนการดำเนินงานโครงการให้แก่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาทราบ จัดและดำเนินงานตามโครงการ จัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้หรืออบรม/สัมมนาให้แก่คณาจารย์ ผู้เรียน บุคลากรต่าง ๆ มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และมีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุในสถานศึกษา รวมทั้งมีการประเมินผลโครงการความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยสามารถประเมินจากรายงานการสำรวจความปลอดภัย การรายงานอุบัติเหตุ การรายงานผลการให้บริการความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ การนิเทศการสอนสวัสดิศึกษา และการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียนด้านความปลอดภัย ทั้งนี้การประเมินผลย่อมก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงให้โครงการความปลอดภัยในสถานศึกษามีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

สรุปการบริหารและการจัดระบบความปลอดภัยนั้นได้มีหน่วยงานและผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางและวิธีดำเนินการได้ดังนี้

1. ประกาศเป็นนโยบายไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทราบโดยทั่วกัน
2. จัดให้มีหน่วยงาน หรือจัดตั้งองค์กร หรือบุคคลผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับความปลอดภัยโดยตรงเพื่อดูแล และกำหนดมาตรการความปลอดภัย เช่น กฎ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อควบคุม แก้ไข อันตรายที่จะเกิดขึ้น
3. จัดให้มีการตรวจความปลอดภัย กรรมการหรือเจ้าหน้าที่ต้องออกตรวจตราให้เป็นไปตามระเบียบ เพื่อความปลอดภัยโดยเคร่งครัด สถานที่ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

4. ความคุม ติดตาม ประเมินผลและจัดให้มีการรายงานอุบัติเหตุทุกครั้งเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแก่บุคคลและทรัพย์สิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวัน มีดังนี้

งานวิจัยภายในประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวัน มีดังนี้ กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ กรมพลศึกษา (2528) ศึกษาเรื่อง "วิจัยสภาพ สวัสดิศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ สวัสดิศึกษาในโรงเรียนเรื่อง การจัดสิ่งแวดล้อม การจัดบริการความปลอดภัย และสภาพการเรียน การสอนสวัสดิศึกษาในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูใหญ่ หรือผู้ช่วย ครูใหญ่ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวม 330 โรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า ด้าน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พื้นสนามเป็นคอนกรีตมากที่สุด ร้อยละ 38.40 อุบัติเหตุที่พบบ่อยคือ การวิ่งชนกัน ร้อยละ 75.15 ด้านบริการความปลอดภัยในโรงเรียน มีเจ้าหน้าที่ดูแลความ ปลอดภัยในการเล่นของนักเรียนขณะพักร้อยละ 98.48 ครู ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด เป็นผู้ดูแล นักเรียนข้ามถนน จัดบริการดูแลความปลอดภัยด้านเครื่องมือ เครื่องใช้และซ่อมแซมให้อยู่ใน สภาพปลอดภัย ยังไม่มีการฝึกซ้อมหนีไฟแต่มีอุปกรณ์ดับเพลิงขั้นต้น ด้านการเรียนการสอน ครู ผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตส่วนมากเคยผ่านการอบรมเนื้อหาวิชาสวัสดิศึกษา มีการ จัดหนังสือสำหรับค้นคว้า หรือหนังสืออ่านประกอบเกี่ยวกับเนื้อหาสวัสดิศึกษา การจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน จัดให้มีการอบรมมากที่สุด การฝึกปฏิบัติ เล่นเกม การเล่าเรื่อง การรายงาน การ สาธิตมีบ้างเล็กน้อย มีการเก็บสถิติอุบัติเหตุ

อำไพ หัวใจโรจน์กิจ (2528) ศึกษาเรื่อง "การศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อการเกิด อุบัติเหตุในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตราการ เกิดอุบัติเหตุ สาเหตุ ลักษณะการบาดเจ็บ และความรุนแรงของอุบัติเหตุที่เกิดกับนักเรียนประถมศึกษา

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบรายงานอุบัติเหตุในโรงเรียนจำนวน 20 โรงเรียน รวมนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 11,416 คน เป็นชาย 5,903 คน และหญิง 5,513 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายได้รับอุบัติเหตุมากกว่านักเรียนหญิง นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 - 2 มีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงสุด ช่วงเวลาที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด คือ ช่วงพักกลางวัน สถานที่ที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุดคือ สนาม ชนิดของอุบัติเหตุที่เกิดมากที่สุดคือ หกล้ม ตกจากที่สูง สาเหตุเกิดจากพฤติกรรมและนิสัยที่ไม่ปลอดภัย ลักษณะการบาดเจ็บเป็นแผลถลอก

อรษา ภัทธิระนันท์ (2532) ศึกษาเรื่อง "สภาพและปัญหาการจัดโครงการสวัสดิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน และเปรียบเทียบปัญหาการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 1 จำนวน 457 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสังเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe' test) และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมทางสวัสดิภาพในโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดระบบการจราจรภายในอาคาร อุบัติเหตุที่พบบ่อยคือ การวิ่งชนกัน หกล้ม และการเล่นกีฬา สถานที่เกิดอุบัติเหตุที่พบบ่อยที่สุดคือ สนามเด็กเล่นและอาคารเรียน ด้านการจัดบริการสวัสดิภาพ โรงเรียนมีการสำรวจสนาม อุปกรณ์กีฬา และเครื่องเล่นเด็กภาคเรียนละครั้ง มีการเก็บสถิติการเกิดอุบัติเหตุ มีครูเวรทำหน้าที่ดูแลและแนะนำความปลอดภัย การเดินทางไปกลับของนักเรียน โรงเรียนจัดให้มีครูเวรดูแลนักเรียนข้ามถนนบริเวณใกล้โรงเรียน ด้านการสอนสวัสดิศึกษา ส่วนใหญ่ครูไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับสวัสดิศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้วิธีบรรยาย การฝึกปฏิบัติและใช้สื่อการสอนตามลำดับ สื่อการสอนมีเล็กน้อย โรงเรียนจัดหาให้ หนังสือเอกสารสวัสดิศึกษาเพื่อให้ครูและนักเรียนค้นคว้ามีเล็กน้อย การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โรงเรียนจัดเฉพาะในโอกาสพิเศษ กิจกรรมที่จัดมากที่สุดคือ ทำแผ่นป้ายนิเทศ

ปัญหาการจัดโครงการสวัสดิภาพ ในด้านการจัดสิ่งแวดล้อม คือ แสงสว่างภายในอาคารเรียนและห้องเรียนไม่เพียงพอ โรงเรียนขาดอุปกรณ์และเครื่องมือดับเพลิงไม่มีการฝึกซ้อมหนีไฟ ด้านการบริการไม่ได้จัดทำเครื่องหมายหรือคำเตือนเกี่ยวกับความปลอดภัย ไม่มีคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ด้านการสอน ขาดสื่อและเอกสารหนังสือ ค้นคว้าและไม่ได้รับการนิเทศเพียงพอ

นันทิยา วงศ์เสรีพัฒน์ และมลชุลี อนุรักษ์ (2536) ศึกษาเรื่อง "อุบัติเหตุของนักเรียนสาธิตจุฬาฯ (ฝ่ายประถม) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2531 - 2534" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับอัตราการเกิดอุบัติเหตุ ระดับชั้น เพศ ช่วงเวลา อวัยวะที่ได้รับอุบัติเหตุ สถานที่ที่เกิดอุบัติเหตุ สาเหตุ ลักษณะการเกิดอุบัติเหตุ การรักษาพยาบาลนักเรียนที่ได้รับอุบัติเหตุ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมุดรายงานบันทึกอุบัติเหตุของห้องพยาบาลโรงเรียนในปีการศึกษา 2531 - 2534 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า. ในช่วงปีการศึกษา 2531 - 2534 มีอุบัติเหตุเกิดกับนักเรียนเฉลี่ยประมาณ 976 ครั้งต่อปี เดือนธันวาคม เป็นเดือนที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้รับอุบัติเหตุมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.19 อุบัติเหตุมักเกิดกับนักเรียนชาย มากกว่านักเรียนหญิง ช่วงเย็นหลังเลิกเรียนเกิดอุบัติเหตุมากที่สุด อวัยวะที่ได้รับอุบัติเหตุมากที่สุดคือ ขา สถานที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุดคือสนามในโรงเรียน สาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุมากที่สุดคือการขาดความระมัดระวัง ลักษณะการเกิดอุบัติเหตุไม่รุนแรง นักเรียนได้รับการรักษาที่ห้องพยาบาลของโรงเรียน

สุพัตรา เทียนปฐม (2537) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ มีบ้านของเด็กวัยก่อนเรียน เขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดของอุบัติเหตุที่เกิดกับเด็กวัยเรียน ปัจจัยด้านบุคคลด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสิ่งก่อให้เกิดอุบัติเหตุที่บ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือเด็กวัยก่อนเรียนอายุ 3-5 ปีเต็ม เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์มารดาหรือผู้เลี้ยงเด็กเป็นประจำ และสังเกตสิ่งแวดล้อมที่บ้านเด็ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความสัมพันธ์ด้วยไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กก่อนวัยเรียนมีการเกิดอุบัติเหตุที่บ้าน 117 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.3 ของเด็กกลุ่มตัวอย่าง ชนิดของอุบัติเหตุที่พบบ่อย คือ การพลัดตกหกล้ม ร้อยละ 83.6 ของจำนวนอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นทั้งหมด การตกน้ำ การจมน้ำ ร้อยละ 43.5 การบาดเจ็บจากเครื่องมือของมีคม ร้อยละ 41.24 ถูกสัตว์เลี้ยงกัด ร้อยละ 27.7 ได้รับสารพิษ สารเคมี ร้อยละ 2.8 และบาดเจ็บจากการเล่นกับเพื่อนร้อยละ 1.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ลักษณะเฉพาะตัวของเด็กอาชีพของมารดา องค์ประกอบภายในครอบครัวและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งก่อกำเนิดอุบัติเหตุที่บ้าน

อัญชลี เนตรสุวรรณ (2538) ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษากារป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวันของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุ และเปรียบเทียบการป้องกันตามตัวแปรเพศ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ หาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวันของนักเรียน นักเรียนชายและ

หญิงมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านทัศนคติที่เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุมีความแตกต่างกัน

รุ่งนภา สง่าแสง (2545) ทำการศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพของสิ่งแวดล้อมและปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และเปรียบเทียบปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษาตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน กลุ่มประชากรคือผู้บริหาร และครูอนามัยโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ ผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนส่วนใหญ่มีสภาพปลอดภัย แต่มีอาคารเรียนที่สูงมากกว่า 3 ชั้น ยังไม่มีทางออกฉุกเฉิน และบันไดหนีไฟ สำหรับอุบัติเหตุที่พบบ่อยคือ ชนกัน ลื่นหกล้ม และอุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา สถานที่เกิดอุบัติเหตุ ส่วนใหญ่เป็นสนาม สนามเด็กเล่น และอาคารเรียน ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมที่มีปัญหาคือ ด้านการจัดการด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวัน มีดังนี้

สแต็ก และเอลโก (Stack and Elkow, 1957) ศึกษาเรื่อง "อุบัติเหตุในโรงเรียน" (Accident in School อ้างถึงใน อัญชลี เนตรสุวรรณ, 2538) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า อุบัติเหตุเกิดขึ้นในอาคารเรียนมากที่สุดถึงร้อยละ 26 ร้อยละ 10 เกิดขึ้นในโรงฝึกงานร้อยละ 3.5 เกิดขึ้นในห้องเรียนและในอาคารเรียนอื่น ๆ อีกร้อยละ 4.5 ดังนั้น การก่อสร้างอาคารเรียนโดยเฉพาะบริเวณบันได ระเบียงทางเดิน ห้องเรียน ห้องประชุม โรงฝึกงาน โรงพลศึกษาและห้องอื่น ๆ จำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัยมากที่สุด

ทาเคตะ (Taketa, 1984) ศึกษาเรื่อง "อุบัติเหตุของนักเรียนโรงเรียนรัฐบาลในฮาวาย" (Student Accidents in Hawaii's Schools) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบระบบการรายงานอุบัติเหตุของกระทรวงศึกษาธิการ และสำรวจจำนวนและชนิดของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เก็บข้อมูลจาก 204 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 197,000 คน ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากแบบรายงานการเกิดอุบัติเหตุของนักเรียนในปี 1981 - 1982 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายเกิดอุบัติเหตุมากกว่านักเรียนหญิง ในอัตราส่วน 2.1 : 1 อุบัติเหตุเกิดกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมากกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนระดับอนุบาล และประถมศึกษาเกิดอุบัติเหตุมากที่สุด

อุบัติเหตุมักเกิดในช่วงเวลาพัก มากกว่าในช่วงเวลาพัก ศึกษา สถานที่ที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด คือ สนามเด็กเล่น ลักษณะการบาดเจ็บเป็นแผลถลอก บริเวณที่ได้รับอุบัติเหตุ คือศีรษะและคอ ซึ่งไม่ทำให้เสียชีวิตหรือพิการ

เจคอบสัน (Jacobson, 1987) ศึกษาเรื่อง "อุบัติเหตุของเด็กและวัยรุ่นในเขตเทศบาลเมือง ประเทศสวีเดน" (Accident Among Children and Teenagers on a Swedish Rural Municipality) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของอุบัติเหตุในเด็กและวัยรุ่น และเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับมาตรฐาน การป้องกันอุบัติเหตุโดยรวบรวมข้อมูลจากเด็กที่ได้รับบาดเจ็บจำนวน 918 ราย ซึ่งได้รับการบำบัดรักษาที่ศูนย์สุขภาพและหน่วยฉุกเฉิน ในปี 1981 - 1982 ผลการวิจัยพบว่า อุบัติเหตุเกิดขึ้นในระหว่างช่วงเวลาของการศึกษา ร้อยละ 32 อุบัติเหตุเกี่ยวกับการกีฬา ร้อยละ 26 อุบัติเหตุที่เกิดในบ้าน ร้อยละ 11 อุบัติเหตุในโรงเรียน (ไม่รวมอุบัติเหตุจากกีฬา) ร้อยละ 8 อุบัติเหตุจากการจราจร ร้อยละ 5 ส่วนใหญ่เป็นแผลถลอก เคล็ด กระดูกเคลื่อน ฟกช้ำ กระดูกหัก การเกิดอุบัติเหตุพบว่า เกิดจากพฤติกรรมที่กระทำกิจกรรมอย่างไม่ระมัดระวังเป็นสำคัญ

ลิมบอสและพีกสัน (Limbos and Peek – Asa, 2003) ศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบการบาดเจ็บที่เจตนาและไม่เจตนาในโรงเรียน” (Comparing Unintentional and Intentional Injuries in a School Setting) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลการบาดเจ็บในบริเวณโรงเรียน และเปรียบเทียบลักษณะการบาดเจ็บที่เกิดจากการไม่เจตนาและเจตนาในโรงเรียน โดยทำการศึกษาจากรายงานอุบัติเหตุของนักเรียน พบว่า อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1997 มีทั้งแบบที่ไม่เจตนาและเจตนา อัตราการบาดเจ็บเกิดขึ้นประมาณ 100 คนต่อปี เกิดจากความเจตนา ระดับชั้นในโรงเรียนและเพศ การเปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างการบาดเจ็บโดยไม่เจตนาและเจตนา แตกต่างกัน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ในจำนวนการบาดเจ็บ 11,674 ครั้ง มีร้อยละ 77.2 ที่เกิดจากการไม่เจตนา และร้อยละ 16.8 เกิดจากการเจตนาและร้อยละ 6 ไม่ทราบสาเหตุ โดยรวมแล้วอัตราการบาดเจ็บเกิดขึ้น 1.74 ครั้งต่อนักเรียน 100 คน ต่อปี อัตราการบาดเจ็บส่วนใหญ่เกิดจากการไม่เจตนาสูงกว่า 5 เท่า การบาดเจ็บเกิดขึ้น 0.29 ครั้ง ต่อนักเรียน 100 คนต่อปี การบาดเจ็บของนักเรียนมัธยมมีทั้งเกิดจากการเจตนาและไม่เจตนา การบาดเจ็บในเพศชายอยู่ในระดับสูง การบาดเจ็บส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการเล่นหลังเลิกเรียน หรือนอกชั่วโมงเรียน เกิดขึ้นรอบบริเวณโรงเรียน แสดงให้เห็นว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุจากความตั้งใจ

ไวส์เบลล์ และ มิสซ่า (Waibel and Misra, 2003) ศึกษาเรื่อง “การบาดเจ็บของเด็กวัยก่อนเรียนและการควบคุมในสถานรับเลี้ยงเด็ก” (Injuries to Preschool Children and Intection Control Practices in Childcare Program) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา อัตรา ชนิด

และบริเวณที่บาดเจ็บ โดยทำการศึกษาศาสนาสำหรับเด็ก 2 แห่ง ในเขตชานเมือง กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กจำนวน 131 คน ที่มีอายุระหว่าง 6 สัปดาห์ ถึง 7 ปี ที่มารับการเลี้ยงดูในสถานรับเลี้ยงเด็ก เกิดการบาดเจ็บจำนวน 897 ครั้งละ 1,023 ครั้ง มี 126 ครั้งที่เกิดขึ้นพร้อมกัน ซึ่ง ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า การบาดเจ็บส่วนใหญ่ ร้อยละ 39 เกิดจากเด็กกัดกัน และ ร้อยละ 11 เกิดจากการทำร้ายตัวเองของเด็ก การบาดเจ็บส่วนใหญ่ เป็นการบาดเจ็บเล็กน้อย ร้อยละ 99 และการบาดเจ็บปานกลาง ร้อยละ 1 ร้อยละ 73 ของการบาดเจ็บได้รับปฐมพยาบาล จากพี่เลี้ยง มีบาดแผลที่มีเลือดไหลออกมา ร้อยละ 14 ของการบาดเจ็บ และไม่มีการรายงาน การบาดเจ็บที่มีเลือดไหลอย่างรุนแรง อัตราการได้รับปฐมพยาบาล คือ 5.31 ต่อ 100,000 ชั่วโมง ที่ได้กอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็ก อัตราการบาดเจ็บจะลดลงตามอายุ การเกิดอุบัติเหตุจะพบ มากในเพศชาย และช่วงเวลาที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยที่สุด คือ ช่วงเวลาเช้า

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นการศึกษาถึงสวัสดิภาพภายในโรงเรียน ซึ่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษามักเป็นผู้บริหารโรงเรียน และศึกษาจากแบบรายงานการเกิดอุบัติเหตุของ โรงเรียน ตลอดจนจัดเป็นโปรแกรมสุขศึกษา แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียน ทั้งในลักษณะการ จัดสิ่งแวดล้อม การจัดการความปลอดภัย และการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีการจัดระบบจราจรในโรงเรียน และมีการใช้เครื่องหมาย ระวังอันตรายต่าง ๆ พื้นสนามโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นคอนกรีต

ด้านการบริการความปลอดภัยในโรงเรียน มีบุคคลช่วยดูแลในการข้ามถนน และใน การเล่นของนักเรียนขณะพัก ห้องพยาบาลมีครูพยาบาลทำหน้าที่ปฐมพยาบาล

ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีทั้งไม่ได้ผ่านการอบรม และได้ผ่านการ อบรมเนื้อหาสวัสดิศึกษา การสอนใช้หลายวิธี เช่น การบรรยาย อภิปราย ฝึกปฏิบัติ เป็นต้น มีสื่อ และเอกสารประกอบการสอนน้อย ส่วนการจัดโปรแกรมสุขศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุจะใช้ วิธีการสอน และสื่อประกอบที่หลากหลาย รวมทั้งการได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ จะมีผลต่อ ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ

การเกิดอุบัติเหตุในโรงเรียน มักเกิดในช่วงเวลาเช้าและเวลาพักกลางวัน อุบัติเหตุมักเกิด ในสนามและอาคารเรียน สาเหตุจากการขาดความระมัดระวัง การบาดเจ็บส่วนใหญ่ไม่รุนแรง มักเกิดจากการวิ่งชนกัน การหกล้ม

อัฏฐลี เนตรสุวรรณ (2538) ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวันของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุ และเปรียบเทียบการป้องกันตามตัวแปรเพศ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ หาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวันของนักเรียน นักเรียนชายและหญิงมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านทัศนคติที่เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุมีความแตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในชีวิตประจำวัน เท่าที่ศึกษาพบและเกี่ยวข้อง มีดังนี้

สแต็ก และเอลโก (Stack and Elkow, 1957) ศึกษาเรื่อง "อุบัติเหตุในโรงเรียน" (Accident in School อ้างถึงใน อัฏฐลี เนตรสุวรรณ, 2538) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า อุบัติเหตุเกิดขึ้นในอาคารเรียนมากที่สุดถึงร้อยละ 26 ร้อยละ 10 เกิดขึ้นในโรงฝึกงานร้อยละ 3.5 เกิดขึ้นในห้องเรียนและในอาคารเรียนอื่น ๆ อีก ร้อยละ 4.5 ดังนั้น การก่อสร้างอาคารเรียนโดยเฉพาะบริเวณบันได ระเบียงทางเดิน ห้องเรียน ห้องประชุม โรงฝึกงาน โรงพลศึกษาและห้องอื่น ๆ จำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัยมากที่สุด

ทาเคตะ (Taketa, 1984 อ้างถึงใน อัฏฐลี เนตรสุวรรณ, 2538) ศึกษาเรื่อง "อุบัติเหตุของนักเรียนโรงเรียนรัฐบาลในฮาวาย" (Student Accidents in Hawaii's Schools) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบระบบการรายงานอุบัติเหตุของกระทรวงศึกษาธิการ และสำรวจจำนวนและชนิดของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เก็บข้อมูลจาก 204 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 197,000 คน ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากแบบรายงานการเกิดอุบัติเหตุของนักเรียนในปี 1981 - 1982 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายเกิดอุบัติเหตุมากกว่านักเรียนหญิง ในอัตราส่วน 2.1 : 1 อุบัติเหตุเกิดกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมากกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนระดับอนุบาล และประถมศึกษาเกิดอุบัติเหตุมากที่สุด อุบัติเหตุมักเกิดในช่วงเวลาพัก มากกว่าในช่วงโมงพลศึกษา สถานที่ที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด คือ สนามเด็กเล่น ลักษณะการบาดเจ็บเป็นแผลถลอก บริเวณที่ได้รับอุบัติเหตุ คือ ศีรษะและคอ ซึ่งไม่ทำให้เสียชีวิตหรือพิการ

เจacobสัน (Jacobson, 1987 อ้างถึงใน อัญชลี เนตรสุวรรณ, 2538) ศึกษาเรื่อง "อุบัติเหตุของเด็กและวัยรุ่นในเขตเทศบาลเมือง ประเทศสวีเดน" (Accident Among Children and Teenagers on a Swedish Rural Municipality) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของอุบัติเหตุในเด็กและวัยรุ่น และเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับมาตรฐาน การป้องกันอุบัติเหตุโดยรวบรวมข้อมูลจากเด็กที่ได้รับบาดเจ็บจำนวน 918 ราย ซึ่งได้รับการบำบัดรักษาที่ศูนย์สุขภาพและหน่วยฉุกเฉิน ในปี 1981 - 1982 ผลการวิจัยพบว่า อุบัติเหตุเกิดขึ้นในระหว่างช่วงเวลาของการศึกษา ร้อยละ 32 อุบัติเหตุเกี่ยวกับการกีฬา ร้อยละ 26 อุบัติเหตุที่เกิดในบ้าน ร้อยละ 11 อุบัติเหตุในโรงเรียน (ไม่รวมอุบัติเหตุจากกีฬา) ร้อยละ 8 อุบัติเหตุจากการจราจร ร้อยละ 5 ส่วนใหญ่เป็นแผลถลอก เคล็ด กระดูกเคลื่อน ฟกช้ำ กระดูกหัก การเกิดอุบัติเหตุพบว่า เกิดจากพฤติกรรมที่กระทำกิจกรรมอย่างไม่ระมัดระวังเป็นสำคัญ

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นการศึกษาถึงสวัสดิภาพภายในโรงเรียน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษามักเป็นผู้บริหารโรงเรียน และศึกษาจากแบบรายงานการเกิดอุบัติเหตุของโรงเรียน ตลอดจนจัดเป็นโปรแกรมสุขศึกษา แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียน ทั้งในลักษณะการจัดสิ่งแวดล้อม การจัดบริการความปลอดภัย และการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โรงเรียนมีการจัดระบบจราจรในโรงเรียน มีการใช้เครื่องหมายระวางอันตรายต่าง ๆ พื้นสนามเป็นคอนกรีต

ด้านการบริการความปลอดภัยในโรงเรียน มีบุคคลช่วยดูแลในการข้ามถนน และในการเล่นของนักเรียนขณะพัก ห้องพยาบาลมีครูพยาบาลทำหน้าที่ปฐมพยาบาล

ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีทั้งไม่ได้ผ่านการอบรม และได้ผ่านการอบรมเนื้อหาสวัสดิศึกษา การสอนใช้หลายวิธี เช่น การบรรยาย อภิปราย ฝึกปฏิบัติ เป็นต้น มีสื่อและเอกสารประกอบการสอนน้อย ส่วนการจัดโปรแกรมสุขศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุที่ใช้วิธีการสอน และสื่อประกอบที่หลากหลาย รวมทั้งการได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ จะมีผลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ

การเกิดอุบัติเหตุในโรงเรียน มักเกิดในช่วงเวลาเช้าและเวลาพักกลางวัน อุบัติเหตุมักเกิดในสนามและอาคารเรียน สาเหตุจากการขาดความระมัดระวัง การบาดเจ็บส่วนใหญ่ไม่รุนแรง มักจากการวิ่งชนกัน การหกล้ม